

MAANKÄYTTÖ JA PALVELUT- kuntatalouden kulmakivi

Matti Holopainen

Kunta- ja palvelurakennemuutos on käynnistynyt. Puitelaki vahvistaa kunta- ja palvelurakennetta kunnallisen kansanvaltion perustalta. Tarkoituksena on parantaa tuotavuutta, hillitä kuntien menojen kasvua, kehittää kuntien järjestämien palvelujen ohjausta sekä varmistaa koko maassa laadukkaat ja kansalaisten saavilla olevat palvelut.

Jokaisen kunnan on esitettävä valtioneuvostolle erityinen kunta- ja palvelurakennetta koskeva toimeenpanosuunnitelma. Siinä esitetään keinot, joita kunta käyttää elinvoimaisen ja toimintakykyisen sekä eheän kuntarakenteen saavuttamiseksi sekä toimenpiteet, joihin kunta ryhtyy yhteistoiminnan vahvistamiseksi palvelujen järjestämisessä.

Toimeenpanosuunnitelman perustana ovat väestö- ja palvelutarveanalyysi sekä kunnan taloussuunnitelma.

Jokaisen kunnan on esitettävä valtioneuvostolle erityinen kunta- ja palvelurakennetta koskeva toimeenpanosuunnitelma.

Saavutetaanko kuntarakennemuutokselle asetetut vähimmäistavoitteet palvelutuotannon tehostumisena?

Kuntarakennemuutoshankkeen valmistelun aikana on kuulunut epäileviä puheenvuoroja siitä, onko hankkeen toteuttamiseksi olemassa riittävä poliittista tahtoa. Nyt on alettu keskustella siitä,

saavutetaanko asetettuja tavoitteita ja tulevatko kunnat ryhtymään konkreettisiin toimenpiteisiin puitelain edellyttämällä tavalla? Vai syntykö vain selvityksiä, jotka eivät johda käytännön toimenpiteisiin tai tuloksiin palvelutuotannon tehostumiseksi?

Puitelain edellyttämien selvitysten laatiminen tulee olemaan kunnille merkit-

tävä ponnistus. Kunnat tarvitsevat uutta osaamista sekä selvitysten laatimisessa että palveluranteen kehittämistä koskevien muutosten toteuttamisessa, mikäli oikeita ja kestäviä tuloksia halutaan. Miten varmistetaan tasapuoliset palvelut alueeltaan oleellisesti laajemmassa kunnassa? Saavutetaanko todellisia säästöjä kunnallisten palvelujen kustannuksissa erillisiin kuntiin verrattuna? Voidaanko oikeasti turvata asukkaiden tarvitsemien keskeisten palvelujen saatavuus, laatu ja hinta asetettujen tavoitteiden mukaisesti? Voidaanko ja missä asioissa ”peruuttaa”, jos tulokset eivät vastaa asetettuja tavoitteita?

Tekevätkö kunnat oleellisesti erilaisia maankäytön valintoja palvelujen turvaamiseksi kuntarakennemuutoksen seurauksena?

Maankäytön haasteet ovat erilaisia riippuen siitä valitsevatko kunnat yhdistymisen vai laajan yhteistyön palvelujen järjestämisessä. Yhteistyömallissa kuntien yhteinen yleiskaava ohjaa palvelujen toteuttamisen kannalta riittävän kokoisten asuinalueiden syntymiseen. Kuntarajan ylittävät alueiden yhteiset kunnallistekniset palvelut sekä kunnalliset lähipalvelut, ala-asteet ja koulut, ovat asukkaalle elintärkeitä yhteistyökohteita – sekä kunnalle, asukkaalle että yrityksille.

Maankäytön suunnittelun ja toteutuksen ohjaaminen yhdistyvissä kunnissa

Mikäli kunnat yhdistyvät, tarkasteluun on viipymättä otettava maankäytön ohjaaminen kokonaisuutena uuden laajan kunnan alueella. Kehitetäänkö useita taajamia? Miten kylien elinvoimaisuus turvataan? Pystytäänkö uuden kunnan rakenteessa turvaamaan kunnolliset kunnalliset lähipalvelut, ala-asteet ja päiväkodit lähellä asukkaita?

Seudun yhteinen maapolitiikka – haavettako vain?

Kuntien harjoittamassa maapolitiikassa on merkittäviä eroja. Miten toimintakulttuuri muuttuu, kun yhdistetään perinteiseen, kunnan maanomistukseen perustuvaa maapolitiikkaa toteuttaneeseen kuntaan vaikkapa yksityisen maan kaavoittamiseen keskittynyt kunta? Tai kunta, joka on luontevasti käyttänyt tarpeen mukaan koko maapolitiikan keinovalikoimaa, yhdistyy kuntaan, jossa maapolitiikan keinojen käyttäminen on ollut vierasta?

Tasattaisiinko yhteistyökuntien välillä kustannusten lisäksi myös tuloja?

Maankäytön sekä tontti-, elinkeino- ja asuntopolitiikan valinnat vaikuttavat oleellisesti kunnan tulonmuodostukseen. Kunnat kilpailevat veroa maksavista asukkaista ja yrityksistä. Kuntien yhdistyessä eturistiriitoja ei luonnollisesti näissä asioissa enää ole. Sen sijaan kuntayhteistyössä vanhat eturistiriidat säilyvät, ellei tasata kustannusten lisäksi myös kuntien tuloja.

Kunnan perustehtävänä on järjestää kuntalaisten tarvitsemat palvelut – kunnan olemassaolon oikeus?

Kunnilla riittää haasteita kuntarakennetta uudistettaessa. Mutta toisaalta on pidettävä mielessä, että kunnan olemassaolon oikeutus on siinä, että se järjestää asukkaiden tarvitsemat peruspalvelut maksajien hyväksymällä hinnalla. Mielenkiintoinen kysymys onkin, tulevatko palvelut aidosti vastaamaan asukkaiden tarpeita vai keskitytäänkö uudistuksessa vain kustannusten alentamiseen? Tai ovatko kuntalaiset valmiita maksamaan virtaviivaistettujenkaan palvelujen toteuttamisen hintaa?

Entä toimiiko demokratia, jos kuntalaiset eivät ole tyytyväisiä tarjottaviin palveluihin?

Pitkän päälle asukkaat ja yritykset osoittavat valinnoillaan onko onnistuttu

Pystymmekö käytännössä uudistamaan kuntien toimintaa ja rakenteita siten, että syntyy todellisia kustannussäästöjä palvelujen laadusta tinkimättä? Vastaavatko asuinalueille tarjottavat lähipalvelut, ala-asteet ja päiväkodit, aidosti asukkaiden jokapäiväisen elämän tarpeita siten, että työssäkäynti on mahdollista?

Pekka Lehtonen

Kirjoittaja on maankäyttöinsinööri Suomen Kuntaliitossa. Sähköposti matti.holopainen@kuntaliitto.fi.

Nousseet kantohinnat siirtyivät kiinteistöjen markkinahintoihin viime vuoden loppupuoliskolla, ja hintojen odotetaan yhä vahvistuvan. Metsätilakauppaa tehtiin edellisen vuoden tahtiin. Asiantuntijat arvioivat metsätilojen markkinakuvan valoisaksi ja yhteneväisesti. Hintainformaatiota on ollut käytettävissä aiempaa paremmin, ja se on edistänyt markkinoiden toimintaa.